

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет психології
Кафедра практичної психології та психодіагностики

СИЛАБУС
вибіркової навчальної дисципліни
ПЕНІТЕНЦІАРНА ПСИХОЛОГІЯ

підготовки БАКАЛАВР
спеціальності 053 Психологія
освітньо-професійної програми Практична психологія

для денної форми навчання

Луцьк – 2021

Силабус навчальної дисципліни «Пенітенціарна психологія» підготовки бакалавр, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 Психологія, за освітньо-професійною програмою Практична психологія.

Розробник: Коширець Віктор Васильович – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології психодіагностики, доцент.

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри практичної психології та психодіагностики

протокол № 2 від 08 вересня 2021 року

Завідувач кафедри: Людмила МАГДИСЮК

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна /освітньо-наукова/освітньо-творча програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	05 Соціальні та поведінкові науки 053 Психологія Практична психологія Бакалавр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів <u>240/8</u>		Рік навчання <u>другий</u>
		Семестр <u>4-ий</u>
		Лекції <u>34</u> год.
		Практичні (семінарські) <u>38</u> год.
		Лабораторні <u>38</u> год.
ІНДЗ: <u>немає</u>	Самостійна робота <u>116</u> год.	
	Консультації <u>14</u> год.	
	Форма контролю: залік	
Мова навчання - українська		

II. Інформація про викладача

ІПН: Коширець Віктор Васильович

Науковий ступінь: кандидат психологічних наук

Вчене звання: доцент

Посада: доцент кафедри практичної психології та психодіагностики

Контактна інформація: 050 3177229, victorkoshirets@vnu.edu.ua, victorkoshirets@gmail.com

Дні занять: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу. Вивчення дисципліни передбачає оволодіння студентами основами пенітенціарної психології, психологічними характеристиками особистості засуджених, динамікою особистісних змін засуджених, особливостями мікросередовища засуджених, психолог-педагогічними технологіями пенітенціарної системи, психолого-педагогічними засадами ресоціалізації засуджених. В основу курсу покладено соціально-психологічні особливості трансформації особистості у пенітенціарній сфері, що стосується як особистості засуджених, так і працівників пенітенціарної сфери. Практичний психолог повинен закріпити комунікативні та професійні компетентності соціальної взаємодії із різними соціальними категоріями, у тому числі засудженими особами, мати чітке уявлення про соціально-психологічні особливості конкретних соціальних груп та спрямованість на формування практичної готовності до взаємодії із працівниками пенітенціарної системи та засудженими.

2. Пререквізити - Загальна психологія, соціальна психологія, психологія

особистості, юридична психологія, кримінальна психологія.

3. Постреквізити – Ідентифікувати психологічні проблеми відбування засудженими покарання та пропонувати шляхи її розв’язання. Здійснювати пошук інформації з різних джерел з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для вирішення професійних завдань. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень та аналізу літературних джерел. Презентувати результати власних досліджень усно та письмово. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій та заходів психологічної допомоги відповідно до вимог замовника. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, які мають інші культурні, гендерні чи вікові відмінності. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

4. Мета і завдання навчальної дисципліни полягають у формуванні комплексного уявлення про роль даного курсу у структурі практичної діяльності психолога; сформувані наукові уявлення про психологічні основи ресоціалізації осіб, які відбувають покарання у вигляді позбавлення волі; сформувані практичні навички надання психологічної допомоги засудженим, працівникам установ виконання покарання, застосування технологій попередження пенітенціарної злочинності. Розкрити завдання, функції й напрями діяльності психологічної служби пенітенціарних установ щодо ресоціалізації засуджених та психологічного супроводу персоналу; розкрити особливості адаптації засуджених, динаміки особистості засуджених у місцях відбування покарання, специфіку групових процесів у середовищі засуджених; оволодіти методами діагностики та корекції особистісних та поведінкових деструкцій засуджених; оволодіти основами розв’язання завдань профілактики пенітенціарної злочинності, підвищення психолого-педагогічної компетентності персоналу.

5. Результати навчання (Компетентності)

Загальні компетентності

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

Програмні результати навчання

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв’язання.

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПР6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

IV. Структура навчальної дисципліни

Назви теми	Усього	Лек.	Практ	Лаб.*	Сам. роб	Конс.	Форма* Контр./ Бали*
Змістовий модуль 1. Методологічні основи пенітенціарної психології							
Тема 1. Пенітенціарна психологія у системі психологічних знань.	18	2	4	2	10		Д/ Р/П/Е Р/ДС - 4
Тема 2. Предмет і завдання пенітенціарної психології.	16	2	2	2	10		Д/ Р/П/Е Р/ДС - 4
Тема 3. Методи вивчення особистості та мікросередовища засуджених.	30	4	4	6	12	4	Д/ Р/П/Е Р/ДС - 4
Разом за модулем 1	64	8	10	10	32	4	12 (Xсер= Σ/3)
Змістовий модуль 2. Індивідуальні та соціально-психологічні особливості особистості засудженого							
Тема 4. Особистість засудженого та її характеристика.	26	4	4	4	12	2	Д/ Р/П/Е Р/ДС/ 4
Тема 5. Психічні стани та процеси особистості засудженого.	28	4	4	6	12	2	Д/ Р/П/Е Р/ДС/ 4
Тема 6. Класифікація та типологія засуджених.	24	4	4	2	12	2	Д/ Р/П/Е Р/ДС 4
Разом за модулем 2	78	12	12	12	36	6	12 (Xсер= Σ/3)
Змістовий модуль 3. Психологія мікросередовища засуджених							
Тема 7. Психологія груп та колективу засуджених.	26	4	4	4	12	2	Д/ Р/П/Е Р/ДС/ 4
Тема 8. Субкультура та стратифікація середовища	24	4	4	4	12		Д/ Р/П/Е

засуджених.							Р/ДС/ 4
Разом за модулем 3	50	8	8	8	24	2	8 (Xсер= Σ/2)
Змістовий модуль 4. Психологія діяльності персоналу виправних установ							
Тема 9. Психологічна характеристика діяльності персоналу пенітенціарних закладів.	26	4	4	4	12	2	Д/ Р/П/Е Р/ДС/ 4
Тема 10. Основні завдання та функції психолога виправної установи.	22	2	4	4	12		Д/ Р/П/Е Р/ДС/ 4
Разом за модулем 4	48	6	8	8	24	2	8 (Xсер= Σ/2)
Види підсумкових робіт							Бал
Виконання усіх лабораторних робіт в повному обсязі За змістовним модулем 1, 2 За змістовним модулем 3, 4							24 (Xсер= Σ/6) 16 (Xсер= Σ/4)
Інше: професійно-орієнтовані завдання							-
Модульна контрольна робота (МКР1+МКР2)							30+30=60
Всього годин/ Балів	240	34	38	38	116	14	100

Бали виведені в таблиці передбачають оцінювання знань на практичних заняттях. Форма контролю: Д – доповідь, ДС – дискусія, Р/П/Е – реферат/презентація/есе, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота студента, МКР – модульна контрольна робота. Бали виведені в таблиці передбачають оцінювання знань на практичних заняттях

V. Завдання для самостійного опрацювання

Ряд завдань навчальної дисципліни винесене на самостійне опрацювання. Виконання самостійної роботи оцінюється окремо та є невід'ємною складовою успішного проходження курсу. Для виконання завдань самостійної роботи студентам необхідно виконати конспект нижчезазначених питань в обсязі не менше 5 сторінок рукописного тексту, або презентацію не менше ніж 20 слайдів:

1. Історія виникнення і розвитку пенітенціарної психології
 2. Матеріалістичний та ідеалістичний підхід у розумінні психіки людини
 3. Зв'язок пенітенціарної психології з іншими науками
 4. Особливості застосування методу спостереження в місцях позбавлення волі»
 5. Метод тестування у вивченні особистості засудженого»
- Особливості застосування методу спостереження в місцях позбавлення волі.
6. Метод тестування у вивченні особистості засудженого.
 7. Центральна нервова система людини та психічні прояви особистості»
 8. Роль рефлексів у формуванні поведінки людини».
- Біхевіористичний підхід у вивченні особистості.
9. Когнітивний підхід у вивченні особистості.
 10. Структура особистості у психоаналітичній теорії З Фрейда.
 11. Гуманістичний підхід у теорії вивчення особистості
 12. Бюлер та теорії розвитку особистості
 13. Психосоціальна теорія розвитку особистості Е. Еріксона.
 14. Системно-діяльнісний підхід до вивчення особистості у вітчизняній психології.

Особливості виправлення та перевиховання жінок, які вперше відбувають

15. строк покарання
16. Психологічна характеристика особистості жінки яка має алкогольну або
17. наркотичну залежність
18. Психологічні аспекти вивчення мотивації агресивної поведінки жінок
19. засуджених до позбавлення волі

Розвиток спостережливості у персоналу пенітенціарних закладів

20. Візуальна культура та сприймання: як людина бачить світ
21. Мовлення як пізнавальний психічний процес. Розвиток мовлення людини.
22. Вчення про інтелект Дж. Гілфорда та Д.Векслера.
23. Штучний інтелект: проблема створення та функціонування.
24. Особистісні властивості творчої людини: творче мислення.
25. Порушення пам'яті та психокорекція.
26. Методи вивчення пам'яті.
27. Запамятовування та умови його ефективності.
28. Поняття „інсайт”, особливості його виникнення та вияву.
29. Уява та індивідуальна творчість.
30. Психологічні механізми фантазії.
31. Психологічні прийоми розвитку уваги.

VI. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента

Вимоги викладача:

- обов'язкове відвідування навчальних занять;
- активність студента під час практичних занять;
- своєчасне виконання лабораторних робіт та завдань самостійної роботи;
- виконання модульних контрольних завдань;
- відпрацювання занять, що були пропущені або не підготовлені (незадовільні оцінки)

на консультаціях.

Не допустимо:

- пропуск занять без поважних причин;
- запізнення на заняття;
- користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (за винятком дозволу викладача при необхідності виконання певних завдань, передбачених навчальною дисципліною);
- порушення дисципліни;
- списування та плагіат.

Політика щодо академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (опрацювання завдань лабораторної роботи, написання модульної

контрольної роботи тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрядження з Університету.

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (лікарняний, навчання за програмою подвійного диплому тощо).

VII. Підсумковий контроль

Залік виставляється згідно балів, які набрав студент під час виконання усіх видів завдань поточного оцінювання: усереднених результатів практичних занять за 4 змістовими модулями (макс. 40 балів) виставленим за виконанням усіх лабораторних занять з дисципліни. Підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за:

- ✓ поточне оцінювання згідно суми балів за: практичні і лабораторні заняття (максимум 40 балів);
- ✓ двох модульних контрольних робіт (максимум 60 балів, тобто по 30 балів кожна).

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VIII. Рекомендована література

Основна література

- 1) Дмитриев Ю. А., Казак Б. Б. Пенитенциарная психология. Ростов-на-Дону: Фенікс, 2007. 688 с.
- 2) Основи пенітенціарної психології: навчальний посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
- 3) Попик Ю. В. Робота соціального педагога в установах пенітенціарної системи: курс лекцій. Хмельницький: ХНУ, 2011. 178 с.
- 4) Фоменко Н. А., Скрипник М. І., Фатхутдінова О. В. Правова педагогіка: навч. посіб. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2016. 324 с.
- 5) Чебоненко С. О., Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.
- 6) Юридична психологія: підручник / Д. О. Александров та ін. Київ: КНТ, 2007. 360 с.

Додаткова література

1. Дрижак В. В. Короткий термінологічний словник з пенітенціарної педагогіки та пенітенціарної психології. Чернігів: Чернігівський юридичний коледж Департаменту України, 2008. 22 с.
2. Дронов А.Є. Особливості проведення тренінгу в діяльності пенітенціарного психолога. *Юридична психологія*. 2015. № 2 С. 160-168. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urpp_2015_2_16
3. Медведєв В. С. Кримінальна психологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Одеса, 2004. 367 с.

Питання на підсумковий контроль

1. Дайте характеристику історії виникнення і розвитку пенітенціарної психології.
2. Визначте та охарактеризуйте основні етапи розвитку і становлення вітчизняної пенітенціарної психології.
3. Проведіть аналіз основних принципів діяльності вищої нервової системи.
4. Обґрунтуйте необхідність вчення І. Сеченова та І. Павлова про закономірності діяльності вищої нервової системи.
5. Охарактеризуйте поняття і види рефлексів та їх характеристика.
6. Розкрийте специфіку вчення про першу і другу сигнальні системи.
7. Визначте вимоги до застосування методів пенітенціарної психології.
8. Використання психологічних результатів вивчення особистості в процесі індивідуальної роботи.
9. Значення особової справи засудженого у створенні психолого-педагогічного портрету його особистості.
10. Запропонуйте своє бачення та поясніть процедуру прояву емоцій та почуттів засуджених.
11. Поняття про емоції та почуття, особливості їх прояву у засуджених.
12. Воля та фізіологічні основи вольових дій засуджених
13. Характеристика типів темпераменту та врахування їх у виховній роботі з засудженими.
14. Поняття про характер та шляхи його виховання у засуджених.
15. Назвіть загальну характеристику характеру злочинця.
16. Загальні умови формування і розвитку здібностей у засуджених в установі виконання покарань(УВП).
17. Роль задатків у формуванні здібностей.
18. Психологічна сутність роботи по вивченню здібностей засуджених.
19. Спрямованість особистості та її структура. Особливості спрямованості засуджених.
20. Психологічні аспекти формування позитивної спрямованості особистості засуджених.
21. Психолого-педагогічна класифікація засуджених і її врахування у соціально-виховній роботі.

22. Особливості роботи з особами, які схильні до гри під інтерес, до нападу на персонал установи, до втечі та інші групи виходячи із специфіки спецконтингенту в різних видах установ виконання покарань.

23. Зміни в структурі особистості хворої на алкоголізм та наркоманію.

24. Психологічний мікроклімат в малих групах засуджених.

25. Охарактеризуйте малі неформальні групи засуджених з позитивною, негативною та невизначеною спрямованістю.

26. Визначте функції лідера малої неформальної групи (МНГ) в УВП та їх особливості

27. Розкрийте специфіку структури мікросередовища засуджених.

28. Назвіть типові конфлікти в середовищі засуджених та їх класифікація.

29. Визначте психологічні аспекти профілактики та вирішення конфліктних ситуацій в місцях позбавлення волі.

30. Зробіть аналіз характеристика осіб схильних до суїциду. Особливості роботи із засудженими схильними до суїциду.

31. Проведіть аналіз особливостей осіб, які хворіють на алкоголізм та методика роботи із цими засудженими.

32. Проведіть аналіз особливостей осіб, які хворіють на наркоманію та методика роботи із цими засудженими.

33. Опишіть види психодіагностичних методів дослідження особистості засудженого.

34. Охарактеризуйте психодіагностичні методики які використовуються в УВП.

35. Визначте особливості застосування консультативно-методичної роботи з працівниками соціально-психологічної служби пенітенціарної установи.

36. Визначте та охарактеризуйте призначення та обладнання кімнати психоемоційного розвантаження психологічної служби УВП.

37. Визначте та охарактеризуйте негативні прояви емоційних станів, рис характеру та темпераменту у засуджених при встановленні з ними психологічного контакту.

38. Дайте характеристику та особливості застосування психологічних прийомів встановлення психологічного контакту під час індивідуальної взаємодії із засудженим.

39. Визначте види психологічної підготовки співробітників щодо розвитку в них комунікативних здібностей.

40. Опишіть предмет та головні завдання психології праці.

41. Явка з повинною засудженого як один з методів виправлення та ресоціалізації засудженого.

42. Опишіть динаміку адаптації засуджених на різних етапах відбування покарання.

43. Проведіть аналіз особливостей адаптації засуджених до довічного позбавлення волі.

44. Зробіть аналіз психологічних особливостей впливу режиму на поведінку неповнолітніх засуджених.

45. Визначте особливості психологічного впливу режиму утримання на психіку засуджених.

46. Запропонуйте своє бачення та поясніть процедуру утворення динамічного стереотипу поведінки та умови його формування у засуджених в УВП.
47. Визначте психологічні чинники особливості праці засуджених.
48. Визначте поняття професійної деформації та основні напрямки її профілактики.
49. Зробіть аналіз характеристики стилів та методів керівництва колективом співробітників УВП.
50. Визначте чинники професійної мови та її особливостей.
51. Визначте професійну модель поведінки персоналу УВП.
52. Проведіть аналіз соціального, морального і професійного значення психологічних знань для діяльності співробітників пенітенціарних установ.
53. Загальне поняття про пенітенціарну психологію як науку. Предмет та завдання пенітенціарної психології.
54. Зв'язок пенітенціарної психології з іншими науками. Сучасне розуміння психіки людини.
55. Класифікація характеру за змістом, повнотою та силою. Методи вивчення характеру
56. Характеристика пам'яті, особливості її розвитку у засуджених.
57. Особливості когнітивних процесів у засуджених.
58. Характеристика видів та рівнів здібностей. Психологічні умови формування та розвитку здібностей у засуджених.
59. Спрямованість особистості та її структура. Особливості спрямованості засуджених.
60. Поняття почуттів та емоцій. Особливості їх прояву у засуджених.
61. Вольова дія та її структура. Особливості прояву вольових якостей засуджених.
62. Мотиви та їх види. Особливості мотивів поведінки засуджених.
63. Психодіагностика в діяльності пенітенціарного психолога.
64. Види методик психологічної діагностики.
65. Особливості психодіагностичної роботи з новоприбулими засудженими.
66. Збір інформації та визначення індивідуальних психологічних особливостей особистості засудженого.
67. Особливості взаємодії із засудженим з використанням методів опитування: інтерв'ювання, бесіди, анкетування.
68. Кримінально-правова класифікація засуджених та їх характеристика.
69. Класифікація засуджених за соціально-психологічною характеристикою та її врахування у виховній роботі.
70. Психологічні особливості засуджених, обумовлені їх віком та статтю.
71. Психологічні особливості засуджених підліткового віку та їх врахування у виховній роботі з даною категорією.
72. Психологічна характеристика засуджених юнацького та молодіжного віку та особливості організації виховної роботи з ними.
73. Психологічні особливості засуджених зрілого віку.

74. Психологічні особливості засуджених, які страждають на алкоголізм. Зміст роботи з даною категорією засуджених.

75. Психологічні особливості засуджених, які страждають на наркоманію..

76. Характеристика осіб схильних до суїциду. Особливості роботи із засудженими схильними до суїциду.

77. Головні психолого-педагогічні вимоги щодо проведення індивідуальної бесіди з засудженим.

78. Особливості застосування вербальних та психомімічних прийомів встановлення психологічного контакту в процесі проведення індивідуальної бесіди.

Техніки проведення індивідуальних бесід.

79. Поняття групи “ризик”. Особливості психологічної роботи із засудженими, які відносяться до групи “ризик”.

80. Сутність метода соціометрії та особливості його застосування в роботі із засудженими.

81. Кримінальні традиції як фактор впливу на формування протиправної поведінки засудженого. Заходи боротьби з кримінальними традиціями.

82. Морально-психологічна атмосфера в колективі співробітників установ виконання покарань. Фактори, що впливають на професійну деформацію співробітників УВП.

83. Шляхи профілактики та подолання професійної деформації пенітенціарного персоналу.

84. Робота щодо профілактики конфліктів в середовищі засуджених.

85. Види психологічної роботи, що запобігають формуванню малих неформальних груп з негативною спрямованістю в установах виконання покарань.

86. Види та зміст психологічної підготовки засуджених до життя на волі.

87. Стрес і фрустрація як типи прояву психічно напруженої ситуації.

88. Головні завдання, зміст та функції діяльності психологічної служби УВП.

89. Поняття режиму в установах виконання покарань та його психологічна сутність. Характеристика груп засуджених за їх відношенням до режиму утримання.

90. Характеристика виховної та каральної функції режиму в установах виконання покарань.

91. Поняття конфлікту та конфліктної ситуації. Стадії розвитку конфліктної ситуації.

92. Професійні принципи діяльності пенітенціарного психолога. Права та обов'язки психолога УВП.

93. Поняття та особливості групової думки, настрою в середовищі засуджених. Стратифікація середовища засуджених.

94. Поняття психологічного бар'єру та причини виникнення бар'єрів під час встановлення психологічного контакту із засудженим. Види психологічних бар'єрів та їх характеристика.

95. Поняття лідерства в неформальних групах. Робота із негативно спрямованими лідерами.

96. Психологічна сутність методу узагальнення незалежних характеристик засудженого та особливості його застосування.
97. Психологічні особливості праці засуджених. Характеристика мотивів відмовлення засуджених від праці.
98. Поняття екстремальної ситуації. Психологічна підготовка щодо дій пенітенціарного персоналу в психічно напружених та екстремальних ситуаціях.
99. Поняття малої неформальної групи, її ознаки та особливості. Класифікація та структура малих неформальних груп засуджених.
100. Типи конфліктів у середовищі засуджених та психологічні аспекти їх профілактики та розв'язання.